

Λόγοι καί διάλογοι

Ἐδῶ καί πολλά χρόνια λόγῳ τῶν βιβλίων μου, τά ὅποια μεταφράζονται καί σέ ἄλλες γλῶσσες, προσκαλοῦμαι νά συμμετάσχῳ σέ διάφορα ἐπιστημονικά καί θεολογικά Συνέδρια, σέ Ἡμερίδες, καθώς ἐπίσης προσκαλοῦμαι νά ὀμιλήσω σέ Πανεπιστημιακούς χώρους, σέ Θεολογικές Σχολές καί σέ ἀκροατήρια Ἱερῶν Μητροπόλεων στήν Ἑλλάδα καί τό ἐξωτερικό.

Τά θέματα, τά ὅποια ἐπεξεργάζομαι, συνήθως, ἐπιλέγονται ἀπό τούς προσκαλοῦντες καί ἀναφέρονται σέ θεολογικά καί ποιμαντικά ζητήματα, τά ὅποια κατά καιρούς ἔχω δημοσιεύσει σέ διάφορα βιβλία.

Εἶναι φυσικό ὅτι μετά ἀπό κάθε εἰσήγηση ἢ ὀμιλία ἀκολουθεῖ συζήτηση, τίθενται ἐρωτήσεις καί ἀπορίες πού προκαλοῦνται ἀπό τό θέμα, ἀλλά, συγχρόνως, ὑποβάλλονται ἐρωτήσεις καί γιά ἄλλα ζητήματα πού ἀπασχολοῦν τούς ἀκροατές.

Στό παρόν βιβλίο δημοσιεύονται μερικές εἰσηγήσεις πού ἔγιναν στήν Κύπρο τό 2008 καί τήν Ρωσία, τήν Ρουμανία καί τήν Γεωργία τό 2009. Ἡ ἰδιαιτερότητα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἔγκειται στό ὅτι μετά ἀπό τήν εἰσήγηση δημοσιεύονται καί οἱ ἀπομαγνητοφωνημένες συζητήσεις, προσαρμοσμένες σέ γραπτό λόγο καί τίς ὁποῖες μαγνητοφώνησαν οἱ ἴδιοι οἱ διοργανωτές τῶν ἐκδηλώσεων.

Τό παρόν βιβλίο ἔχει μιά ἰδιαίτερη σημασία, γιατί δείχνει τήν δυναμική παρουσία τῶν ἀκροατῶν καί τά θέματα πού τούς ἀπασχολοῦν. Ἔτσι, κυρίως, οἱ συζητήσεις ἐκφράζουν μιά ἀναζήτηση ἐκ μέρους τῶν ἀκροατῶν, ἀλλά σέ μερικά σημεῖα καί μιά ἐξομολογητικότητα ἐκ μέρους μου.

Πρέπει νά σημειωθῆ ὅτι στίς συζητήσεις πού ἔγιναν στήν Κύπρο, τήν Ρωσία, τήν Ρουμανία καί τήν Γεωργία διέκρινα τό βάθος τῆς καρδιάς τῶν ἀκροατῶν, τίς ἀνησυχίες τους καί γι' αὐτό, χωρίς νά τό ἐπιδιώκω, ἀπαντοῦσα ὡς ἐπί τό πλεῖστον καρδιακά.

Νομίζω ὅτι οἱ ἀναγνῶστες τῶν Λόγων καί τῶν Διαλόγων θά ταυτισθοῦν σέ μερικά σημεῖα μέ τούς ἐρωτῶντες.

Στό τέλος δημοσιεύεται καί ἡ βιογραφία τοῦ ὀσίου Παΐσιου Βελτισκόφσκι γιά τήν μεγάλη προσφορά του στούς Ὁρθοδόξους Χριστιανούς καί διότι στό πρόσωπό του ἐκφράζεται ἡ νηπτική-ἡσυχαστική παράδοση τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, καθώς συνδέεται τό Ἅγιον Ὅρος μέ τόν Βαλκανικό καί Ρωσικό χῶρο.

Προσφέρω καί τό βιβλίό τοῦτο στήν Ἐκκλησία πρός δόξαν Θεοῦ.

Πρόλογος

* * *

...Ἡ κατ' ἐξοχήν θεολογία εἶναι ἡ πνευματική γνώση τοῦ Θεοῦ μέσα στό Φῶς, εἶναι ἡ συμμετοχή «εἰς τήν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί» (Κολ. β' 12). Μιά τέτοια θεολογία προσφέρει τήν ἀπλανῆ γνώση τοῦ Θεοῦ καί βοηθᾷ τούς ἀνθρώπους, πού διψοῦν καί πεινοῦν γιά Θεό, νά ἱκανοποιήσουν αὐτόν τόν πόθο τους. Ἔτσι, ἡ χαρισματική θεολογία λειτουργεῖ περισσότερο ὡς ποιμαντική καί, φυσικά, ἡ ποιμαντική ἀποβλέπει στήν πορεία τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τό κατ' εἰκόνα στό καθ' ὁμοίωση, ἀπό τό εἶναι στό εὖ εἶναι, ἀπό τήν ἀνθρωποκεντρική θεώρηση τῆς ζωῆς στήν θεοκεντρική θεώρησή της, ἀπό τήν κάθαρση στόν φωτισμό καί τήν θέωση. Μιά τέτοια θεολογία ἀναπτυσσόταν στά Μοναστήρια καί οἱ πραγματικοί καθηγητές εἶναι οἱ καθηγητές τῆς ἐρήμου, οἱ μοναχοί ἐκεῖνοι, Κληρικοί καί Ἐπίσκοποι, πού γνώρισαν προσωπικά καί ἐμπειρικά τόν Θεό.

Ἐπίσης, ἡ θεολογία λειτουργεῖ καί ὡς ἐπιστήμη πού ἀσχολεῖται μέ τήν πορεία τῆς Ἐκκλησίας στήν ἱστορία καί τόν χρόνο, μέ τόν πολιτισμό πού καλλιεργεῖται ἀπό τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας, μέ τίς ἐξουσιαστικές καί ἐθνοφυλετικές τάσεις τους μέ τήν διοργάνωση τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀνάλυση καί ἐρμηνεῖα τῶν κα-

ταστάσεων αὐτῶν καλλιεργεῖται καὶ διδάσκεται σίς Ἐκκλησιαστικές καὶ Θεολογικές Σχολές, καὶ Καθηγητές εἶναι ἐκεῖνοι πού σπουδάζουν καὶ γνωρίζουν ὅλα αὐτά τὰ προβλήματα πού ἀναφέρονται στὴν ἱστορική πορεία τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὴ ἡ θεολογία πρέπει νά βοηθᾷ τὴν Ἐκκλησία στὸν σκοπὸ της πού εἶναι ἡ καθοδήγηση τῶν Χριστιανῶν πρὸς τὴν θέωση. Ἄν, ὅμως, μιὰ τέτοια ἐπιστημονική, ἀκαδημαϊκὴ θεολογία δέν ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν χαρισματικὴ θεολογία, δέν ἔχει ἰδιαίτερη διαχρονικὴ καὶ σωτηριολογικὴ ἀξία, γιατί κάποτε, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, τὰ πάντα θά καταργηθοῦν καὶ αὐτὴ ἡ γνώση καὶ ἐκεῖνο πού θά παραμείνῃ εἶναι ἡ ἀγάπη, ὡς κοινωνία μέ τόν Θεό (Α΄ Κορ. ιγ', 8-12).

Ἐγὼ τοῦλάχιστον βοηθήθηκα ἀπὸ τοὺς Πνευματικούς μου Πατέρες καὶ ἀπὸ τοὺς Καθηγητές τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς πού μέ ὀδήγησαν στὴν μελέτη τῶν ἀγιογραφικῶν καὶ πατερικῶν κειμένων τῆς Ἐκκλησίας καὶ μοῦ ἀνοιξαν τόν δρόμο γιὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος ὅπου συνάντησα πεπειραμένους ἀσκητές, οἱ ὅποιοι ἔβλεπαν τόν Θεό ὡς Φῶς καὶ οἱ ὅποιοι μοῦ ὑπέδειξαν αὐτόν τόν δρόμο τῆς ἐμπειρικῆς θεολογίας. Ἔτσι, στὴν ζωὴ μου εἶδα πῶς μπορεῖ νά συνεργασθοῦν ἀρμονικά ἡ θεολογία ὡς ἐπιστῆμη καὶ ἡ θεολογία ὡς χάρισμα-ἐμπειρία, πῶς μποροῦν νά συνδεθοῦν οἱ Θεολογικές Σχολές μέ τὴν ἡσυχαστικὴ καὶ θεοπτικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶμαι εὐγνώμων στὸν Θεό πού μοῦ ἔδειξε αὐτὴν τὴν ὁδὸ καὶ εὐχαριστῶ τοὺς ἀνθρώπους Του πού μέ βοήθησαν στὴν ζωὴ μου, στὸν βαθμὸ πού κι ἐγὼ συνήργησα σέ αὐτό.

Ἡ θεολογία ὡς χάρισμα-ἐμπειρία

* * *

Ἐρώτηση: Νά μᾶς πῆτε γιὰ τὴν θεία Λειτουργία καὶ τὴν προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ. Πῶς ὁ ἱερεὺς εἶναι ἡσυχαστής;

Ἀπάντηση: Ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι τὸ κέντρο τῶν Μυστη-

ρίων και τό κέντρο τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἀλλά δέν μπορεῖ νά ζῆ κανεῖς στήν θεία Λειτουργία χωρίς προϋποθέσεις. Πρέπει νά προετοιμασθῆ κατάλληλα, ὥστε ὁ Θεός στήν θεία Λειτουργία νά γίνη φῶς και ζωή και ὄχι καταδίκη. Ἀγωνίζεται κανεῖς ὥστε νά ζῆ πραγματικά στήν θεία Εὐχαριστία.

Στό σημεῖο αὐτό φαίνεται ποιά εἶναι ἡ σχέση μεταξύ τῆς θείας Εὐχαριστίας και τῆς νηπτικῆς-ἡσυχαστικῆς ζωῆς. Ὁ καθένας στήν θεία Λειτουργία λαμβάνει Χάρη ἀπό τόν Θεό ἀνάλογα μέ τόν πνευματικό του ἀγώνα. Σέ ὅποια πνευματική κατάσταση βρίσκεται, τόση Χάρη λαμβάνει. Ὅταν προσεύχεται κανεῖς ὄλη τήν ἐβδομάδα και ἀγωνίζεται νά τηρήση τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ στήν ζωή του, τότε θά αἰσθανθῆ τήν θεία Εὐχαριστία ὡς εὐλογία και ὡς Παράδεισο, ἀλλά και μετά τήν θεία Λειτουργία ἀναπτύσσεται περισσότερο ἢ προσευχή.

Στήν Ἀκολουθία, μετά τήν θεία Κοινωνία, παρακαλοῦμε τόν Θεό νά μᾶς δώσει δάκρυα μετανοίας και κατανύξεως. Ρώτησα κάποιον: «Τί αἰσθάνεσαι μετά πού κοινωνεῖς;». Μοῦ λέει: «Αἰσθάνομαι μεγάλη χαρά και εὐτυχία». Εἶναι βέβαια και αὐτή μιᾶ ἀπάντηση. Ἀλλά μετά τήν θεία Κοινωνία πρέπει νά αἰσθανθῆ κανεῖς μετάνοια, νά λέη: «Κύριε, πόσο ἀνάξιος εἶμαι και Ἐσύ μέ ἀξίωσες νά κοινωνήσω». Ὅποτε ὁ ἄνθρωπος ἀναλύεται σέ δάκρυα δοξολογίας, μετανοίας και ἀγάπης γιά τόν Θεό. Γι' αὐτό στήν Ἀκολουθία μετά τήν Μετάληψη προσευχομάστε: «και παράσχου μοι δάκρυα μετανοίας και ἐξομολογήσεως».

Σήμερα στήν θεία Λειτουργία ἔψαλε ἕνας χορός πού ἀποτελεῖτο ἀπό πολλά μέλη και ἦταν κάτι τό μεγάλοπρεπο. Ἔλεγα μέσα μου: «Θεέ μου, ἔτσι θά εἶναι και ὁ Παράδεισος. Ὅπως τόν περιγράφει και ἡ Ἀποκάλυψη, πού ψάλλει ὁ λαός “Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα”». Τό ἴδιο αἰσθάνθηκα ὅταν παρακολούθησα προχθές τήν κηδεῖα τοῦ ἀρχιμανδρίτη π. Ματθαίου, πού ἦταν τόσο θριαμβευτική, και ἀποδεικνυόταν ὅτι ὁ θάνατος εἶναι μιᾶ θριαμβευτική στιγμή.

Ἔτσι, ὅταν τελειώνη ἡ θεία Λειτουργία, ὅπου ζῆ κανεῖς αὐτήν τὴν δοξολογία «Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος Ἰσχυρός, ἅγιος Ἀθάνατος...», πηγαίνει στό δωμάτιό του καί λέει: «Πῶ! Πῶ! τώρα εἶμαι μόνος μου. Τί ὠραῖα ἦταν στήν Λειτουργία! Τί ὠραῖα θά εἶναι στόν Παράδεισο! Καί τώρα εἶμαι μόνος μου μέ τά προβλήματατά μου. Ἀξίωσέ με, Κύριε, καί αὔριο νά λειτουργήσω καί μεθαύριο νά πάω στήν θεία Λειτουργία καί ἀξίωσέ με νά μπῶ στόν Παράδεισο». Ὅποτε καί μετά τήν θεία Λειτουργία ζῆ κανεῖς τήν μετάνοια καί νοσταλγεῖ τήν θεία ζωή. Ἔτσι ἔπρεπε νά ζοῦμε, συνεχῶς, στήν ζωή μας καί πρὶν καί μετά τήν θεία Λειτουργία, σάν νά εἴμαστε μέσα στήν θεία Λειτουργία.

Γιά παράδειγμα, ἡ Παναγία εἶχε τόν Χριστό ἑννιά μῆνες μέσα στήν κοιλιά της καί εἶχε κοινωνία μαζί Του. Προηγουμένως, πρὶν τόν Εὐαγγελισμό, ἦταν δώδεκα χρόνια μέσα στά Ἅγια τῶν Ἁγίων καί προσευχόταν ὡς ἡσυχαστρια. Δηλαδή, ἡ Παναγία ἑννέα μῆνες πού κυοφοροῦσε τόν Χριστό ἦταν σάν νά βρισκόταν σέ μία θεία Λειτουργία. Ἐννέα μῆνες συνεχῶς κοινωνοῦσε μέρα-νύχτα ἀπό τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Αὐτό μᾶς δείχνει τί εἶναι ὁ Παράδεισος. Ἀλλά, πρὶν τήν σύλληψη τοῦ Χριστοῦ, ζοῦσε τόν ἡσυχασμό καί εἶχε φθάσει στήν θέωση, ὅπως ἐρμηνεύει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς.

Ὅταν δέν μπορούμε νά πετύχουμε αὐτό στήν ζωή μας, τότε ἀρχίζει ἡ μετάνοια. Λέμε: «Θεέ μου, ἔτσι ἦταν ὁ Ἀδάμ στόν Παράδεισο. Εἶχε κοινωνία μέ τόν Θεό, μέ τούς ἀγγέλους καί μετά δοκίμασε τήν πτώση καί τήν καταστροφή. Θεέ μου, ἀξίωσέ με νά ἀποκτήσω τήν Βασιλεία σου, θεράπευσέ με γιά νά μπορέσω νά μπῶ στόν Παράδεισο».

Προσπάθησα νά σᾶς πῶ πῶς συνδέεται ἡ ἡσυχαστική ζωή μέ τήν εὐχαριστιακή ζωή. Ὅταν ὑπάρχη κάποιος καί λέη: «Ἐγώ προσεύχομαι στόν Θεό καί δέ μοῦ χρειάζεται ἡ θεία Λειτουργία», κάνει λάθος. Καί ὅταν κάποιος ἄλλος λέη: «Μοῦ ἀρέσει ἡ θεία Λειτουργία, ὅμως δέν μοῦ ἀρέσει ἡ ἡσυχαστική ζωή»,

καί αυτό είναι λάθος. Γιατί τό πρώτο συνδέεται μέ τό δεύτερο. Καί τό δεύτερο ὀδηγεῖ στό πρώτο. Ὅσο κανεῖς προσεύχεται, τόσο περισσότερο θέλει νά κοινωνήσῃ. Καί ὅταν κοινωνῆσῃ τόσο αὐξάνεται ἡ προσευχή.

Ὁ Προφήτης Δαβίδ λέγει σέ ἕναν ψαλμό: «Ὁν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπί τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ μου πρὸς σέ, ὁ Θεός...» (Ψαλμ. 41, 1-2). Καί στό Γεροντικό γράφεται ὅτι ἕνας Γέροντας ἐρμήνευε ὅτι, ὅπως τό ἔλαφι τρώει τὰ φίδια καί δηλητηριάζεται καί στήν συνέχεια ἀναζητᾷ νά βρῆ νερό νά ξεδιψᾷ, ἔτσι καί ἐμεῖς, ὅταν δηλητηριαζόμεσθε ἀπό τήν ἁμαρτία ἢ ἀπό τήν ζωὴ μας γενικά, σάν τὰ ἔλαφια ζητᾷμε νά πᾶμε στήν θεία Εὐχαριστία, νά κοινωνήσουμε τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὕστερα, βέβαια, ἀπό κατάλληλη πνευματική προετοιμασία.

Αὐτό συμβαίνει μέ τόν Χριστιανό, αὐτό συμβαίνει καί μέ τόν ἡσυχαστή Ἱερέα. Ὅταν ὁ Ἱερεύς ἐξασκῇ τήν νοερά προσευχή, δηλαδή ξεχωρίζεται ἡ νοερά ἐνέργεια ἀπό τήν λογική ἐνέργεια, τότε μέσα στήν θεία Λειτουργία προσεύχεται μέ τήν λογική καί μέ τὰ λόγια πού λέγει, ἀλλά καί μέ τήν νοερά ἐνέργειά του, συγχρόνως, προσεύχεται μέσα στήν καρδιά. Ἐτσι ἔχουμε μιά Λειτουργία στόν Ἱερό Ναό καί μιά ταυτόχρονη Λειτουργία μέσα στό θυσιαστήριο τῆς καρδιάς. Στήν κατάσταση αὐτή δέν διασπᾶται ὁ νοῦς, ἀλλά οὔτε καταστρέφεται ἡ λογική. Τό θέμα αὐτό εἶναι καθαρά ἐμπειρικό. Ἄν τό δοκιμάσετε, θά βεβαιωθῆτε. Περισσότερα δέν μπορῶ νά πῶ.

Συζήτηση μετὰ τήν εἰσήγηση

* * *

Ἄς δοῦμε καί τίς δυσκολίες πού ἔχουν οἱ γονεῖς γιά τήν διαπαιδαγώγηση τῶν παιδιῶν στήν σημερινή ἐποχή.

Πράγματι, εἶναι πολύ δύσκολο νά μεγαλώνη κανεῖς παιδιά στίς ἡμέρες μας. Καί μάλιστα σέ μιά ἐποχή, πού εἶναι ἀντικ-

κλησιαστική, πού ή νοοτροπία τῶν ἀνθρώπων καί τῆς κοινωνίας εἶναι ἀντίθετη ἀπό τόν σκοπό τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι πολύ δύσκολο νά μεγαλώνη κανεῖς παιδιά, ὅταν ὑπάρχουν μεγάλες ἐπιρροές καί ἐπιδράσεις κοινωνικές. Στήν σημερινή κοινωνία ὑπάρχουν διάφορες ἰδεολογίες, διάφορα φιλοσοφικά, κοινωνικά καί ἠθικά ρεύματα πού ἐπηρεάζουν τά παιδιά. Καί ὅλα αὐτά τά ρεύματα περνοῦν μέσα στό σπίτι ἀπό τά ΜΜΕ, ὅπως εἶναι ή τηλεόραση καί τό διαδίκτυο.

Παρά ταῦτα, ἐάν ἐμεῖς καταλάβουμε ὅτι αὐτά τά παιδιά δέν εἶναι δικά μας, ὅπως ἔλεγε ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κρονστάνδης: «Βλέπω ἕνα παιδί καί αἰσθάνομαι ὅτι εἶναι ἕνα ἀγγελούδι τοῦ Θεοῦ», καί προσευχομάστε γιά τό παιδί καί προσπαθοῦμε νά τό συνδέσουμε μέ τήν Ἐκκλησία καί μέ καλούς Πνευματικούς Πατέρες καί τοῦ δίνουμε πρότυπα τούς Ἁγίους, τό μεγαλώνουμε ἔτσι πνευματικά μέσα στήν Ἐκκλησία, τότε τοῦ δίνουμε πάρα πολλά στοιχεῖα γιά νά ἀντιμετώπιση τό παιδί αὐτό τίς δυσκολίες τῆς ζωῆς μέ πολύ εὐκολο τρόπο.

Νά δείχνουμε πολύ μεγάλη ἀγάπη στά παιδιά, μιά ἀγάπη ὄχι μέ ἰδιοτέλεια, ὄχι ἀγάπη μέ φιλαυτία, ἀλλά μιά ἀγάπη πού δείχνει ὅτι εἶναι πλάσματα τοῦ Θεοῦ. Καί ὁ Θεός μᾶς ἔδωσε αὐτά τά «ἀγγελούδια» γιά νά τά κάνουμε ἁγίους. Καί εἶναι πολύ σημαντικό, ἀκόμη καί τά μικρά παιδιά, ὅταν τά πλησιάζουμε, νά τά ἀντιμετωπίζουμε ὡς μεγάλα παιδιά, μέ πολύ σεβασμό. Γιατί πολλοί γονεῖς αἰσθάνονται τά μικρά παιδιά τους σάν ὠραῖα «μπιμπελό» καί παίζουν μαζί τους σάν νά εἶναι παιχνιδάκια, σάν νά εἶναι μικρά ἔμφυχα «ζωάκια». Αὐτό εἶναι μεγάλο λάθος.

Θά πρέπει νά σεβόμαστε τά παιδιά, νά ἀντιμετωπίζουμε ὅσα μᾶς λένε μέ πολύ σεβασμό, νά μήν τά εἰρωνευόμαστε, ἀλλά νά τοὺς ἀπαντᾶμε μέ πολύ καλό τρόπο. Οὔτε νά τά ἀντιμετωπίζουμε σάν νά εἶναι μικρά παιχνιδάκια-κουκλάκια, ἀλλά οὔτε νά τά περιφρονοῦμε λέγοντας: «Δέν ξέρεις τίποτε ἐσύ!». Νά τοὺς

μιλάμε μέ πολλή τρυφερότητα, μέ πολλή ἀγάπη καί πολύ σεβασμό. Γιατί τά παιδιά ἔχουν καθαρή καρδιά καί καταλαβαίνουν τόν Θεό πιό καλά ἀπό μᾶς.

Ἐπίσης ὁ Γέροντας Σωφρόνιος μοῦ ἔλεγε ὅτι, ὅταν μιᾶς μέ ἓνα παιδί, νά τοῦ μιᾶς πολύ ἀπλᾶ, νά κατεβαίνης στό δικό του ἐπίπεδο, ἀλλά πολύ σοβαρά, σάν νά εἶναι μέγανος ἄνθρωπος. Καί ὅταν τά παιδιά ρωτᾶνε γιά τόν Θεό, ἐμεῖς δέν μπορούμε οὔτε νά λέμε ἀνόητα πράγματα, οὔτε νά τά περιφρονοῦμε, ἀλλά νά προσπαθοῦμε νά βροῦμε τίς κατάλληλες λέξεις γιά νά τούς μιλήσουμε μέ σοβαρότητα.

Γιά παράδειγμα μέ ρώτησε ἓνα παιδί: «Τί εἶναι ὁ Θεός; Ποιός γέννησε τόν Θεό;». Ἐγώ τότε μπορούσα νά τοῦ πῶ: «Δέν ξέρεις τώρα, ὅταν μεγαλώσης θά μάθης, δέν εἶναι γιά τήν ἡλικία σου». Ἡ νά τοῦ πῶ κάτι ἄλλο πού νά εἶναι περιφρονητικό. Ὅμως τοῦ ἀπάντησα:

«Αὐτή ἡ ἐρώτηση εἶναι πάρα πολύ μέγανη ἐρώτηση καί μπράβο πού μοῦ τήν ἔκανες. Εἶναι πολύ σημαντικό γιά σένα νά ρωτᾶς γιά τόν Θεό. Ὁ Θεός, ὅμως, ἀποκαλύπτεται στούς ἀνθρώπους ἐκείνους πού ἔχουν καθαρή καρδιά. Προσπάθησε κι' ἐσύ νά ἔχης καθαρή τήν καρδιά καί ὁ Θεός θά σοῦ ἀποκαλύψη ποιός Τόν γέννησε. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού ἔχουν καθαρή καρδιά καί σέ αὐτούς ἀποκαλύφθηκε ὁ Θεός καί αὐτοί εἶναι οἱ ἅγιοι. Προσπάθησε καί ἐσύ νά ἔχης καθαρή καρδιά, νά πηγαίνης στήν Ἐκκλησία καί νά προσεύχεσαι στόν Θεό, νά λές: «Θεέ μου, Σέ παρακαλῶ, φώτισέ με γιά νά καταλάβω τί εἶσαι Ἐσύ καί ποιός Σέ γέννησε!». Καί ἄν προσευχηθῆς στόν Θεό μέ καθαρή καρδιά, τότε ὁ Θεός ἴσως σοῦ δείξει τί εἶναι καί γιατί ὑπάρχει. Μέχρι τότε μπορείς νά κάνης κάτι ἄλλο. Ὑπάρχουν ἅγιοι στούς ὁποίους ἀποκαλύφθηκε ὁ Θεός. Ὅταν συναντήσης κάποιον ἄνθρωπο πού εἶναι ὁ φίλος τοῦ Θεοῦ, τότε ὁ φίλος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἅγιος, θά σοῦ πῆ γιά τόν φίλο του καί θά σέ ὀδηγήσει σέ Αὐτόν».

Είδατε, μίλησα στό παιδί μέ έναν άπλό τρόπο, οϋτε τό περιφρόνησα, οϋτε τοϋ έδωσα μία ψεύτικη απάντηση, αλλά τοϋ έδειξα έναν δρόμο, τό πώς νά βρῆ τόν Θεό μέ τήν καθαρότητα τῆς καρδιάς, μέ τήν ζωή του στήν Έκκλησία καί μέ τήν εύρεση ενός άγιου ανθρώπου, κυρίως τοϋ έδειξα τόν δρόμο τῆς προσευχῆς.

Έπομένως, θά πρέπει νά στεκόμαστε μέ πολύ σεβασμό άπέναντι στά παιδιά, μέ τήν συναίσθηση οτι αυτά δέν εἶναι δικά μας δημιουργήματα, αλλά εἶναι παιδιά τοϋ Θεοϋ.

Κι εγώ όταν βλέπω ένα μικρό παιδί, όπως τά παιδάκια αυτά πού τά έχω μπροστά μου νά κάθονται καί νά παρατηροϋν μέ προσοχή, αισθάνομαι οτι εἶναι σάν άγγελούδια. Έτσι ἦταν ο Άδάμ πρίν άπό τήν πτώση καί έτσι θά εἶναι καί οί άγγελοι στόν οϋρανό καί οί Άγιοι στόν Παράδεισο. Όποτε, μέσα άπό αυτήν τήν προοπτική καί τά άγαπῶ, αλλά οχι μέ κάποια φιλαυτία, καί τά σέβομαι, καί προσπαθῶ νά τά μεγαλώσω πνευματικά, ὡστε νά μήν καταστραφοϋν, αλλά νά ζοϋν μέσα στήν Έκκλησία.

Βλέπω αυτό τό κοριτσάκι, εκείνο εκεί, πού παρακολουθεῖ οχι μέ τά μάτια του, οϋτε μέ τό μυαλό του, αλλά μέ τήν καρδιά του. Καί τά παιδάκια τά άλλα εκεί τά μικρά παρατηροϋν μέ τά ματάκια τους, αλλά οϋσιαστικά βλέπουν μέ τήν καρδιά τους, γιατί ἡ καρδιά εἶναι ἡ ρίζα τῶν ματιῶν. Όταν βλέπη κανείς έναν άνθρωπο, καταλαβαίνει οτι τό κέντρο τῆς προσοχῆς του εἶναι ἐδῶ στόν ἐγκέφαλο καί προσπαθεῖ νά καταλάβη αυτά πού λέει. Άλλες φορές τό κέντρο τῆς προσοχῆς τοϋ ανθρώπου εἶναι κάπου στήν καρδιά. Καί βλέπει κανείς τά μάτια ενός ανθρώπου, καί έχουν ένα βάθος πού πάει μέσα στήν καρδιά του.

Δέν έχω νά σᾶς πῶ περισσότερα. Δέν ἦρθα νά κάνω ὁμιλία ἐδῶ, άπλως ἦρθα νά σᾶς δῶ καί νά έχω μία ἐπικοινωνία μαζί σας. Καί εἶπα αυτά τά άπλά λόγια, πού βγῆκαν μέσα άπό τήν καρδιά μου, ἐπειδή παρατηρῶ οτι παρακολουθήσατε τόση ὠρα ὄρθιοι καί μέ προσοχή.

Διαπαιδαγώγηση τῶν παιδιῶν στήν ἐποχή μας